

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

ОСТРОВСЬКА М.Я. Особливості інноваційно-гуманістичної підготовки майбутніх учителів початкової школи у контексті ЄВО	177
ПАВКО А.І. Випереджальна педагогіка: історико-педагогічна ретроспектива та сучасні інноваційні технології навчального процесу	179
ПАПП К.Л. Національно-патріотичне виховання у школах Закарпаття першої половини ХХ століття	182
ПЕТАХ В. І., ТОМАШЕВСЬКА М. О. До проблеми готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності	184
ПЕТЬОВКА А. В., ТЯГУР В.М. Використання сучасних педагогічних технологій на уроках трудового навчання в початковій школі	185
ППЧАК С. Н., ФЕНЧАК Л. М. Використання тренінгових технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців освіти	188
ПЛОТНИКОВА К. Р. Підходи до визначення поняття «тренер-викладач»	189
PALLAY KATALIN A hallgatói mobilitás formái és kimenetele	191
ПОПОВИЧ О.М., ГРАБ О.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування первинних уявлень про природне довкілля в дітей дошкільного віку	193
ПРОДАН М. В., ПИНЗЕНИК О. М. Інтеграція освітньої діяльності в закладах дошкільної освіти	195
ПРШЕСМИЦЬКА Н. О., ЛАЛАК Н. В. Приватні школи: зарубіжний та вітчизняний досвід	197
РАЙЧИНЕЦЬ В.М. «Радянізація» освіти та шкільництва Закарпаття повоєнного періоду	199
РІЗАК Е.В. Особливості сприймання музики молодшими школярами	202
РУСИН Н.М., КОСТИЧ М. Створення сприятливої сімейної атмосфери як умова повноцінного розвитку особистості дитини	204
РУСИН Н.М., МЕТЕНЬКО Д. Сюжетно-рольова ритмічна гімнастика як інноваційна технологія фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО	206
РУСИН Н.М., ПАРЕНКО Д. Гуманізація освітнього процесу ЗДО як основа духовно-морального становлення майбутнього громадянина	208
РУСИН Н.М., ЧЕХ Н. Розвиток дрібної моторики як засіб адаптації дитини в дитячому садку	210
СИМОНЯН В. В. Науково-теоретичний та практичний досвід майбутнього викладача вокалу	212
СОЙМА Н.М., ТОВКАНЕЦЬ Г.В. Гігієнічні принципи організації освітнього процесу в установах загальної середньої освіти	215
СТЕГУРА І.І. Історичні аспекти розвитку та реформування правничої освіти у Німеччині	217
СУХОДОЛЬСЬКА Ю. М., ТОВКАНЕЦЬ Г.В. Особливості застосування методів виховання у естетичному розвитку учнів молодшого шкільного віку	218
СУХОЛОВА М.А. Артистизм вокаліста-естраадника як основний чинник його професійного зростання	220
ТОВКАНЕЦЬ Г.В. Особливості змісту соціально-комунікативної підготовки педагога	222
ТОВКАНЕЦЬ Г.В., КИРЛИК О.В. Комунікативний самоконтроль як компонент професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи	224
ТОВКАНЕЦЬ Г.В., ЛІВАК Д.С. Ігрові технології і проблемні ситуації у формуванні красназавчих компетенцій учнів молодшого шкільного віку	226
ТОВКАНЕЦЬ Г.В., ЯНИК М.М. Принципи формування екологічної компетентності учнів загальноосвітньої школи	228

абітурієнтів на одне місце, а після державних практично немає шансів. Тому батьки винаймають репетиторів.

За словами експертів, приватні школи зазвичай мають певні переваги: більше свободи, більшу мобільність і швидкість реакції на запити батьків та тенденції сучасної освіти, там великий вибір додаткових занять і факультативів, які дозволяють дитині додатково вивчати певний предмет, більші можливості для створення матеріально-технічної бази та для найму вчителів. Проте перед прийняттям рішення, в яку школу віддавати дитину, батькам варто пам'ятати, що найбільше на якість освіти впливає професійна компетентність педагогів та психологічна атмосфера в класі і школі загалом [4].

На нашу думку, приватна школа – це гідна освіта для тих дітей, хто має інтелектуальні особливості, тобто дитина обдарована із швидким способом засвоєння навчального матеріалу, яка не може навчатися успішно в класі, де є понад 30 осіб. Приватний заклад освіти є альтернативою, коли у дитини є особливі потреби, пов'язані з її фізичним чи психологічним станом. Також приватні школи підходять родинам, які мають свої духовні орієнтири (конфесійні та національні школи).

Варто зазначити, що у Мукачеві працюють вже три приватні освітні заклади. Це ліцей ім. Св. Іштвана з профільним навчанням інформатики та іноземних мов, приватний навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I-III ступенів «Еммануїл», приватна гімназія «Індіго».

Література

1. Астахова В.І. Аналітична записка про стан приватного сектору освіти в Україні / В.І. Астахова // Вчені зап. Харк. гуманіт. ун-ту «Нар. укр. акад.». – Х., 2011. – Т. 17. – С. 555–561.
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/ua/prviddil/1312/1390288033/1414672797>
3. Мельник Я. Шляхи удосконалення системи фінансування закладів освіти: регіональний аспект / Я.Мельник // Ефективність державного управління. – 2018. – Вип. 33. – С. 202-208.
4. Тарасюк І.В. Особливості попиту та пропозиції освітніх послуг // Науковий журнал «Економіка і управління». – К. : Вид-во Європ. ун-ту. – 2010. - №2(30). – С.35-40.

УДК 373.3(477.87) «1944/1946»

РАЙЧИНЕЦЬ В.М.,
Мукачівський державний університет

«РАДЯНІЗАЦІЯ» ОСВИТИ ТА ШКІЛЬНИЦТВА ЗАКАРПАТТЯ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Суперечливою сторінкою в становленні освіти та шкільництва Закарпаття середини ХХ століття є перше десятиліття після завершення II Світової війни, коли після приєднання закарпатських земель до складу Радянської України вся система освіти була переведена за радянським взірцем. Для

багатонаціонального середовища Закарпаття це стало своєрідним випробуванням в контексті реалізації права на одержання освіти рідною мовою. Об'єктивна історико-педагогічна реконструкція становлення та розвитку освіти та шкільництва в Закарпатті повоєнного періоду сприятиме уникненню помилок у майбутньому.

Розвиток освіти Закарпаття став предметом історичних та історико-педагогічних досліджень І. Гранчака, Д. Данилюка, В. Задорожного, В. Керечанина П.-Р. Магочія, Д. Худанича (історичні передумови формування освітніх процесів); А. Бондаря, В. Гомонная, А. Ігната, Ч. Фединець, П. Ходанича (шкільництво в окремі хронологічні періоди). Історію розвитку початкової школи Закарпаття досліджувала О. Фізеші.

Насамперед розглянемо історичні події, які передували впровадженню радянської освітньої моделі в школах Закарпаття. По завершенню воєнних дій на території Закарпаття виникло перехідне державне утворення під назвою Закарпатська Україна. Воно проіснувало до 22 січня 1946 р., коли Указом Президії Верховної Ради СРСР було утворено Закарпатську область у складі Радянської України з центром у м. Ужгород. Розвиток освіти та шкільництва відбувався «в умовах тоталітарного контролю державою соціально-економічного (колективізація, планова економіка, соціальна рівність, «інтернаціоналізм»), демографічного (трудова міграція, етнічні чистки, русифікація, мовна асиміляція), суспільно-політичного (однопартійність, формування ідейної людини), культурного («масовість» культури, контроль за формуванням комуністичної свідомості) життя Закарпатською краю» [1, с. 173].

Ще в грудні 1944 року делегати I Педагогічного конгресу вчителів та професорів Закарпатської України одноставно висловили підтримку щодо злуки Закарпаття з Радянською Україною: «Коли народ Закарпатської України одночасно висловив бажання воз'єднатися з Радянською Україною», що призвело також і до зміни «навчання в школах за принципами радянської педагогіки» [2, с. 33]. Наступним кроком стала заборона атрибутів «старої» школи, а саме: вивіски портрети, державна символіка, форми вітання та звертання до вчителів. Вчителі, які працювали за угорської влади (тут: у період з 1939 р. по 1944 р. закарпатські землі входили до складу Угорщини під назвою «Підкарпаття» – Р.В.), були звільнені зі своїх посад. У 1945 р. був прийнятий «Декрет Народної Ради Закарпатської України про перехід шкільного виховання у відання держави», за яким відбулася передача шкільної справи у відання держави, оскільки в першій половині ХХ століття засновниками закладів освіти, окрім держави, могли виступати громади, церковні організації, приватні особи тощо. Як зазначають дослідники історії Закарпаття радянського періоду: «Зміни, які відбулися в освіті Радянського Закарпаття стали своєрідним символом нового життя, адже порівняно з етнічними репресіями, колективізацією та іншими процесами, відбувалися безболісно й не зустрічали опору серед місцевого населення. Але «шкільний проект» у Закарпатті, як і

будь-де у Радянському Союзі, перетворився на дуже зручну іграшку в асиміляційних та ідеологічних маніпуляціях» [3, с. 346].

У липні 1945 р. Уповноважений НРЗУ в справах освіти І.Ю. Керча видав наказ «Про реформу системи освіти в Закарпатській Україні», відповідно до якого з 1945–1946 навчального року запроваджувалася обов'язкова семирічна освіта для всіх дітей; «навчальні заклади були реорганізовані таким чином: народні школи у початковій, горожанські школи у неповні середні школи з семирічним навчанням, гімназії у повні середні школи десятирічним курсом навчання. Згідно з цим наказом, у селах, де до теперішнього часу не було школи, дозволялося відкривати початкові школи, за умови наявності не менше 20 дітей шкільного віку. Початкова школа має чотири класи (I-IV), які дорівнюють I-IV класам семирічної та середньої школи» [1, с. 174].

Наступний крок – мовне питання, адже, як зазначає О.Фізеші після аналізу нормативних документів з питань освіти, які видавалися центральними органами влади на Закарпатті того часу, «навіть високі чини – уповноважені з питань освіти – не володіли державною мовою, що теж є важливою ознакою державності» [1, с. 173]. Відтак, офіційною мовою Радянського Закарпаття було визнано українську мову, яка була впроваджена і в освітній сфері. Звичайно, що мовна політика радянської влади відобразилася на шкільництві Закарпаття, яке в першій половині ХХ століття з різними коливаннями, проте демонструвало відносно ліберальну політику в плані діяльності національних шкіл. А в нових умовах «дозвіл на здійснення освітньої діяльності угорськими та румунськими школами з боку Радянської влади можна було отримати тільки за умови наявності контингенту школярів, письмового прохання громади, а також за умови, якщо громада бере на себе зобов'язання утримувати школу та шкільний інвентар власним коштом, держава ж тільки бере на себе відповідальність виплачувати зарплату вчителю» [1, с. 174-175].

Зазначимо також, що радянською владою здійснювався постійний моніторинг діяльності національних шкіл і, відповідно, було виокремлено ряд проблемних питань: значна частина вчителів румунських та угорських шкіл не мали педагогічної освіти та не володіли державною мовою. Щодо румунської мови, то вона «в школах штучно була замінена молдавською мовою з переходом з латиниці на кирилицю аж до 1990 р.» [4, с. 51].

Важливим кроком у «радянській» освіті та шкільництві Закарпаття стала ідеологізація змісту освіти, зокрема введення навчальних предметів, вивчення яких сприяло формуванню світогляду радянської людини, «прищеплення дітям і молоді любові до знань і праці, виховання в них поваги до старших, учителів, батьків, до принципів соціалістичного співжиття, колективізму, чесності, правдивості, скромності, непримиренності до буржуазної ідеології, дармоїдів і порушників громадського порядку, виховання молодого покоління на революційних, бойових і трудових традиціях Комуністичної партії і народу, в дусі інтернаціоналізму і дружби народів, в дусі безмежної відданості Комуністичній партії і Радянській Батьківщині» [2, с.50-51].

Таким чином, процес «радянзації» освіти та шкільництва в Закарпатті повоєнного періоду відбувався в контексті зміни зовнішніх атрибутів школи, утвердження виключного права держави в організації шкіл, упровадження навчальних планів радянського взірця, а також у тоталітарному контролі за школами національних меншин.

Література

1. Фізеші О.Й. Організаційно-педагогічне реформування початкової школи в процесі приєднання Закарпаття до Радянської України. *Наука і освіта*. Одеса, 2017. №4. 188 с. С.172-180.
2. Гомоннай В.В. Антологія педагогічної думки Закарпаття (XIX – XX ст.). Ужгород : Закарпаття, 1992. 286 с.
3. Закарпаття 1919 – 2009 років: історія, політика, культура / україномовний варіант українсько-угорського видання / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2010. 720 с.
4. Фізеші О.Й. Ідеологізація змісту початкової освіти в школах Закарпаття радянського періоду (1945 – 1950 рр.). *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Херсон: ХДУ, 2017. Випуск 75. Т.1. 164 с. С.47–53.

УДК [78:159.937]:373.3.011.3-057.874(043.2)

РІЗАК Е.В.,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ МУЗИКИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Музичне сприймання є видом естетичного сприймання. На відміну від літератури, музика не може розповісти про події; а на відміну від живопису – показати зоровий образ, але вона може звуками передати радість і смуток, розкрити почуття, дає змогу проникнути в духовний світ людини.

Сприймання будь-якого музичного твору здійснюється в трьох тимчасових аспектах: дійсного, минулого й майбутнього. Польська дослідниця Я. Врубльова пропонує такі типи сприйняття: полісенсорний; фантазуючий; інтерпретаційний; аналітично-формальний; аверсивний [1, с.5].

Музикознавець, В. Цуккерман пропонує таку класифікацію слухачів музики: особи, які взагалі не цікавляться музикою і сприймають її як певний звуковий фон; особи з обмеженим інтонаційним запасом, які полюбляють лише розважальну музику; особи, які орієнтовані на народну музику, у яких інтонаційний запас ширший, ніж у перших двох груп; особи, що зберігають інтерес до легкої музики, але поєднують його з любов'ю до «складніших» музичних форм і мають чималий досвід слухання музики; особи музично освічені, мають «певну теоретичну підготовку», яка поєднується з великим слухацьким досвідом та інтонаційним запасом [2, с.36-38].

М. Тараканов, в залежності від певного досвіду слухача, підготовленості до сприймання музичного образу, виділяє три основні типи слухацької реакції: 1) повне нерозуміння; 2) узагальнене сприйняття з «безпосередньою» емоційною реакцією; 3) істинне розуміння музики.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>